

BUITEN

23^E JAARGANG N^O. 34

ZATERDAG 24 AUGUSTUS 1929



Foto C. J. Steenbergh

GEZICHT VAN DE OUDE GRACHT OP DEN DOMTOREN TE UTRECHT



Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

DE DOOLHOF DER DWAASHEID, DOOR RALPH SPRINGER (4)	BLZ. 398
DE NIEUWE WEDSTRIJD: KORTE VERHALEN	BLZ. 399
DE DOMTOREN IN ZIJN LUISTER HERSTELD (GEÏLL.), DOOR C. A. SCHILP	BLZ. 397, 400—403
VAN EEN TOCHT DOOR DE WACHAU (SLOT), DOOR F. WASCHNITUS	BLZ. 402
OP „BISSCHOPSRUST”. (VILLA RIPOSE DEI VESCOVI) (GEÏLL.), DOOR W. O. J. NIEUWENKAMP	BLZ. 404—405
ESKIMO-HONDEN (GEÏLL.), DOOR CHRISTIAN LEDEN	BLZ. 406—407
ZUID-AFRIKAANSCH KAFFERTYPEN (SLOT), DOOR PHITA KAMPFRAATH-MALIEPAARD	BLZ. 407
HET HOOFD VAN ZIJN VOORVADER, DOOR PERLEY POORE SECHAN (I)	BLZ. 408
LANDSCHAP BIJ „DE LIEDE” (ILLUSTRATIE)	BLZ. 408

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Nieuw verschenen nummers 25 cts., oudere 50 cts.



De doolhof der dwaasheid

ROMAN VAN SCHERPZINNIGHEID, DWAASHEID EN HUMOR

4) DOOR RALPH SPRINGER

FIJN, heerlijk, Til," juichte Leni en danste met Tilly in het rond. „Dan reizen we samen."

De journaliste bleef met de familie Warnars ontbijten en luisterde met belangstelling naar Leni's geschiedenis. Een oom van haar vader, een grijsaard van zeventig jaar, was als jongen van veertien het huis uitgelopen en had in langer dan een halve eeuw niets van zich laten hooren. Gedurende de laatste jaren had hij echter sporadisch met zijn familie gecorrespondeerd en dat was in de verlopen maanden tot een geregelde briefwisseling aangegroeid, met Leni's vader.

De oude man had heimwee, meer echter naar zijn familie, dan naar zijn geboortegrond. Hij wilde niet langer alleen blijven, doch voortdurend iemand bij zich hebben die hem aan zijn jeugd herinnerde en wien hij zijn vermogen kon nalaten. En nu was zijn keuze van erfgenaam op Leni gevallen.

„Kind, jij een erfgenaam!" riep Tilly, geestdriftig uit. „Van ongeveer twintig millioen gulden, een paleis in London, een kasteel in Wales en een uitgestrekt landgoed in Schotland," antwoordde haar vriendin. „Benevens een paar fabrieken, katoenspinnerijen en ergens in een provinciestad een plaatselijk dagblad."

„Leni!" was het eenige wat Tilly kon zeggen.

„En nu wil hij mij zijn schatten nalaten, op voorwaarde dat ik zijn laatste levensjaren met hem tezamen woon," besloot Leni haar belangwekkend verhaal.

„Heeft wel iets weg van de Kleine Lord," meende Tilly Borseele.

„En nu ga jij méé," zei Leni, met schitterende oogen. „Pa brengt me, maar blijft hoogstens twee dagen. Tilly, kan jij niet ontslag nemen en met mij dien ouden man man wat opvrolijkken?"

„Mijn beroep offer ik voor geen veertig millioen op," zei Tilly ernstig. „Bovendien moet ik mijn weg door het leven zelfstandig vinden. Maar, geen zorgen, ik ga over een uurtje

met je mee naar den Hoek en blij minstens veertien dagen in London."

„Moet je dan heusch niet éerst slapen?" vroeg mevrouw Warnars, bezorgd.

„Zoodra ik er den tijd voor heb," antwoordde de jonge journaliste, lakoniek.

Een klein uur later arriveerde hun auto voor het Centraal-Station. Een witkiel snelde toe om de bagage in ontvangst te nemen. Het door elkaar schreeuwen van drie luide stemmen, aan een der ingangen, wekte onmiddellijk Tilly's professioneele belangstelling.

„Kijk eens wat grappig, Leni. Eén kleine, dikke en één lange, magere man. Ze schijnen het samen tegen dien jongen man te hebben."

Leni keek in de richting en ving een blik op van den jongen man. Schijnbaar was hij radeloos van wanhoop, maar in den blik, dien hij den jongen meisjes toewierp, schitterde iets van ondeugd en spot.

„Hoe komt het in je hoofd op, met drie koffers te reizen!" schreeuwde Joris Jochem. „Kijk naar mijn Watson, die heeft genoeg aan dat kleine handkoffertje. Zóó bescheiden moet de handlanger van een detective zijn!"

„Die twee koffers zitten vol met machine-onderdeelen," verdedigde Munnik zich. „Daar reis ik immers in. En schreeuw het doch niet zoo uit, dat je detective bent. Iedereen hoeft ons toch niet direct in de gaten te hebben."

„Ik schaam me niets voor mijn beroep!" brulde Joris Jochem. „Ik heb geen bankkluis geforceerd, ik heb geen ouden erfom het levenslicht uitgedraaid."

„Onsmakelijk, niet?" zei Leni, huiverend. „Laten we naar binnen gaan."

De witkiel was hen reeds voorgegaan en wachtte aan de deur van een leeg coupé.

„Prachtig," zei de heer Warnars, op tevreden toon en gaf den man een ruime fooi. „Ziezoo meisjes, als er nu niemand meer bijkomt, dan hebben wij het heerlijk rustig."

Nauwelijks had hij dit gezegd, of een groot, dik, rood hoofd vertoonde zich in het portier.

„Is hier nog plaats voor drie personen en vijf koffers?" vroeg de kleine, dikke man.

Tilly stiet haar vriendin aan.

„Leni, dat is die kleine ruziemaker," fluisterde ze.

„Hier is eerste klasse," antwoordde de heer Warnars kortaf.

Hij dacht dat de man zich nu wel zou verontschuldigen en doorloopen.

„Best!" zei de kleine, dikke man. „Dan reizen we dezen keer maar eens éerste klasse. Ik behoor tot iedere klasse, weet U."

„Watson!" gilte hij. „Munnik! Laat de koffers hierheen brengen!"

Mopperend en brommend kwam Oom Karel achter den witkiel aan. Munnik had hem óók een koffer met kostbaarheden op den schouder gezet, daar de pakjesdrager letterlijk óver-bevracht was. De jonge man liep, luchtig met zijn wandelstok zwaaiend, achter den ouden man aan, als had hij hem voor reisknecht gehurd.

„Zeg eens!" joelde Joris Jochem, „mijn Watson is jouw sjouwerman niet geworden. Jij hoeft niet als een dandy achter zijn rug aan te wandelen. Sjouw zelf je boel."

Het woord rug gaf den detective plotseling een gedachte in. „Hé, Munnik!" schreeuwde hij, schoon deze nu vlak vóór hem stond, „heb je den rug al gezien?"

„Wélken rug, Joris Jochem?" vroeg Munnik, met een guttig blikje naar Leni.

„Vraag je nog wélke rug!" donderde de detective hem verontwaardigd toe. „Welke andere die dien van den inbreker van de Middellandsche Bank? Jij blijft hier in het portier staan en als je een rug ziet die je bekend voorkomt, leg je hem zonder genade neer. Pak aan!"

Bij die woorden reikte hij den jongen man zijn revolver over. Deze stak het pistool haastig in zijn zak.

„Als de netten die zware vracht maar kunnen dragen," zei Leni bezorgd, tegen haar vader.

De witkiel steunde van inspanning, toen hij Munnik's koffers boven zijn hoofd tilde.

Joris Jochem zette zich tegenover het jonge meisje en keek haar bestraffend aan. Maar óók, wantrouwend. Eerst toch weigerde die heer hem in de coupé toe te laten en nú maakte zij opmerkingen aangaande hun koffers. Die waren weliswaar van Munnik en die jonge man bleek toch tot niets te deugen.

maar hij behoorde nu eenmaal tot *zijn* gevolg. Wat men dus van die koffers zei, raakte *hem*, Joris Jochem. Dat gezelschap zag *hem* dus blijkbaar liever niet, in deze coupé. *Dan was daar ook een reden toe*, dacht hij.

Met fieren blik trok hij zijn bijl te voorschijn en zwaaide die eenige malen boven zijn hoofd.

„Munnik, hou den *Rug* in het oog!” joelde hij. „Watson, wees op alles voorbereid. *Opmerken, samenvatten, oordeelen, gevolgtrekkingen maken en optreden!*”

Leni keek hem met groote oogen, geschrokken, aan en verwachtte een slag met de bijl. Ze sloot de oogen, doch opende ze direct weer om te zien hoe Tilly zich hield. Deze keek haar oolijk aan, hield zich een oogenblik in en schaterde dan opeens een luiden lach uit.

ZESDE HOOFDSTUK

MUNNIK MOET GEOPEREERD WORDEN

„Mag ik ook weten wat die onzin beduidt?” vroeg de heer Warnaars, gramstorig.

Hij stond op, maar dadelijk deed Oom Karel dat ook. De oude man stelde zich naast zijn chef en scheen op diens bevelen te wachten. Daar rukte de locomotief plotseling een eindje vooruit. De trein schommelde en schokte en Munnik viel languit, achterover in de coupé.

„Verraad, de *Rug* heeft hem aangevallen!” riep Joris Jochem en stapte op Munnik's buik.

Er stond echter niemand voor de coupé en Munnik kreunde zóó luid van pijn, dat de detective van hem afstapte.

„Hij is gewond, Oom Karel,” zei hij. „Bepaald een onzichtbaar schot in de borst gekregen, anders weet ik het óók niet. Hij is wel lui en een beetje idioot, maar we kunnen hem toch niet laten doodbloeden.”

Oom Karel bromde van instemming en trok Munnik verder de coupé in.

„Laat me verdorie los, denk je dat ik niet alléén kan opstaan!” riep de jonge man verwoed.

Het hinderde hem dat hij in het bijzijn der jonge meisjes zoo'n dwaas figuur maakte. Toen hij zich echter half oprichtte, sloeg een conducteur het portier dicht en schoot de trein plotseling weer vooruit. Munnik verloor opnieuw het evenwicht, viel eerst met het hoofd tegen Tilly's knie en sloeg daarna op den vloer.

„Als die herrie niet uitscheidt, roep ik den conducteur,” dreigde de heer Warnaars en stond opnieuw op. „Ik heb geen zin met een stel idioten te reizen.”

„En dát zegt U, terwijl die arme sukkel ligt te krimpen van de pijn,” antwoordde Joris Jochem, verachtelijk. „Als ik hem verbonden heb, spreken we elkaar nader, mijnheer. Help eens, Watson, snij zijn jas open.”

„Ben je heelemaal gek geworden!” protesteerde Munnik en wilde opnieuw opstaan.

Maar Joris Jochem liet zich met zijn zwaar lichaam boven op hem neerploffen.

„Hij ijlt, Watson, de wondkoorts spreekt uit zijn mond. We moeten hem snel uitkleeden en verbinden. Als de wond niet te diep is, hak ik den kogel er uit, vóór de koorts op zijn hoogst is.”

Met vast gebaar legde Joris Jochem zijn bijl naast zich.

Oom Karel viel op de knieën naast Munnik neer en rukte diens bovenkleeren los. Leni sprong met een gillette op en vluchtte in de loopgang. Tilly volgde haar bedaard, met een spottenden blik op Munnik.

De heer Warnaars strekte de hand uit naar de noodrem, doch Joris Jochem tikte er gevoelig op, met den steel van zijn bijl. Munnik verweerde zich met alle kracht tegen oom Karel's pogingen, de vermeende wond te ontblooten en schopte een paar keer tegen Joris Jochem's dikke dijen.

„We moeten hem maar even wegmaken, Watson,” zei de detective, zorgvuldig zijn geraakte beenen streelend. „En als er geen dokter in den trein is en de koorts stijgt, dan opereer ikzelf hem. Of hij nu doodbloedt of hij *blijft* onder de operatie, is precies hetzelfde. Alleen heeft hij bij een operatie nog een kleine kans om het leven te behouden, al geef ik er geen kwartje meer voor.”

Bij die woorden tastte hij in een zijzak van zijn manchester jekker en haalde er een flesch uit te voorschijn. Onwillekeurig las de heer Warnaars het opschrift, dat op het etiket stond, luid op. *C h l o r o f o r m*.

Munnik uitte nu een doordringenden kreet van angst en

gilde om hulp. Hij dacht niet meer aan zijn koffers met kostbaarheden en evenmin aan de achtervolging door de politie. Het kon hem momenteel niets schelen, of hij op slag gearresteerd werd, indien men hem slechts bevrijdde van zijn gevaarlijke vrienden.

Als een bliksemflits schoot de gedachte door zijn brein, dat Joris Jochem wellicht niet zoo onnoozel was als hij zich hield en er uitzag. Misschien had die detective hem inderdaad direct doorzien en hem meegelokt, om hem op zijn gemak te plunderen en te vermoorden. En hij was er ingevlogen, als een schooljongen.

Op zijn geschreeuw kwamen passagiers uit andere coupé's en den doorgang kijken en wilden hun appartement binnen dringen. Maar Oom Karel bukte zich en greep naar de revolver, die hij uit Munnik's zak zag steken. Tegelijk met hem stak Joris Jochem zijn flesch vooruit.

„*De eerste die binnentreedt is een kind des chloroformdoods!*” riep hij dreigend.

„Wat is hier gaande, waarom schreeuwt die man?” vroeg een heldere stem.

De conducteur trad op oom Karel toe, doch aarzelde bij het zien van diens revolver.

„Kom binnen, conducteur!” riep Joris Jochem. „Watson dek hem, zoodat ze hem niet in den rug aanvallen.”

„Conducteur, ik eisch bescherming tegen deze ontsnapte krankzinnigen,” zei nu de heer Warnaars. „Wees zoo goed dit drietal in den goederenwagen op te sluiten.”

(Wordt vervolgd)

DE NIEUWE WEDSTRIJD

KORTE VERHALEN

De foto-wedstrijd, door „BUITEN” uitgeschreven, heeft uitnemende resultaten opgeleverd, gelijk de lezers van „BUITEN” gedurende de afgelopen maanden hebben kunnen aanschouwen. Daarom meenen wij, dat een nieuwe wedstrijd de belangstelling van vele onzer lezers zal wekken. Ditmaal willen wij hen, die beter de pen (of schrijfmachine!) dan het fototoestel hanteeren, gelegenheid geven met elkaar te wedijveren in de kunst van het vertellen.

VOORWAARDEN

We vragen *korte* verhalen, liefst over een onderwerp dat in verband (mín of mèèr verwijderd) staat met „BUITEN”, met het buitenleven.

De verhalen, die 800—1200 woorden mogen bevatten, moeten worden ingezonden vóór 1 September 1929 en geadresseerd worden aan de Administratie van het weekblad „BUITEN”, Rokin 74—76, Amsterdam. Op de enveloppe dient te worden vermeld: *Wedstrijd „Korte Verhalen”*.

Iedere inzender mag slechts één verhaal insturen.

PRIJZEN

Als prijzen worden uitgelooft:

Walter Crane: Kunst en Samenleving.

Emilie Kerckhof: Java.

Een jaar-abonnement op „BUITEN”.

Verder een aantal premies:

Charles G. D. Roberts: Menschen en Dieren.

Charles G. D. Roberts: Hoeven en Klauwen.

Ellen: Twee vrouwen.

Ellen: Een Vriendschap.

De met een prijs bekroonde verhalen zullen in „BUITEN” worden gepubliceerd en gehonoreerd resp. met *f* 50.—, *f* 35.— en *f* 20.—. De met een premie bekroonde verhalen zullen eveneens gepubliceerd worden en gehonoreerd met *f* 15.— per stuk. Uit de niet-bekroonde zal een keuze worden gedaan: deze zullen (na overleg met den auteur) in „BUITEN” worden opgenomen tegen het gewone honorarium.

JURY

De bekroningen zullen worden toegewezen door een jury, bestaande uit: Mr. P. H. RITTER, Hoofdredacteur van het Utrechtsch Dagblad, Mevrouw M. C. VAN ZEGGELEN, letterkundige, Mevrouw RO VAN OVEN, Redactrice „Buiten”.

Erratum

Tengevolge van een misverstand is in no. 32, blz. 384, de bekende kloosterkerk te 's Gravenhage, waar H. M. Koningin Wilhelmina dikwijls ter kerke pleegt te gaan abusievelijk vermeld als R.K. Parkkerk. De Kloosterkerk bevindt zich op den hoek van Parkstraat en Voorhout: in de Parkstraat is een kerk, aan den Katholieken eeredienst gewijd.



Foto C. J. Steenbergh

BANK IN DE DOMKERK TE UTRECHT

De Domtoren in zijn luister hersteld

DE Domtoren, welks geschiedenis al te veel „in het teeken” van verwaarloozing en veronachtzaming heeft gestaan, terwijl de ijverige herstellende in de negentiende eeuw meer ontluisterd dan gerestaureerd hebben, is thans in nieuwe schoonheid herboren. ☞ Zeven-en-twintig jaar heeft de jongste restauratie — die, naar we hopen, voor een paar honderd jaar de laatste zal zijn — geduurd, en al dien tijd is het bouwwerk ten deele aan het oog onttrokken geweest. Het steigerwerk, dat aanvankelijk om de lantaarn, later om het tweede vierkant geslagen was en tenslotte afgedaald is tot het eerste torenblok, was een kunstwerk op zichzelf: een constructief touwspel van imposante afmetingen en bewonderenswaardig-hechte structuur. Maar de Utrechtenaren, die een beetje belangstelling hebben voor hun oude historische monumenten, hebben met smart het oogmerk verbeid, dat de laatste binten en spanten zouden verdwijnen. Met fameuzen spoed is de laatste fase van de restauratie tot een einde gebracht: in 1928 hebben niet minder dan 85 man aan de voltooiing van het werk gearbeid. Het wachtwoord was uitgegeven, dat het werk in de eerste maand van 1929 gereed moest zijn. De Burgemeester van Utrecht had namelijk het zinrijke plan opgevat, om de wedergebruikneming van den toren vast te koppelen aan de 350-jarige herdenking van de Unie van Utrecht. Inderdaad een zinrijk plan: hier werd immers de herinnering aan een grootsche daad uit het verleden, beslissend voor de geschiedenis van ons land, verbonden aan een belangrijk feit uit het heden, een schoone daad van het huidige geslacht, namelijk de wedergeboorte van een prachtig middeleeuwsch monument, dat niet alleen op te vatten is als een symbool van plaatselijke of gewestelijke, maar als een zinnebeeld van landelijke fierheid en zelfbesef. ☞ De geschiedenis van den toren werkt met

eeuwen, en het ingangsjaar van een nieuwe eeuw schijnt daarbij van gewichtige beteekenis. Werd de torenbouw niet in 1301 begonnen, en is de jongste restauratie niet in 1901 aangevat? Althans — de Restauratie-commissie, bestaande uit de heeren dr. Cuypers, Muysken en Nieuwenhuis werd in dat jaar geïnstalleerd — de feitelijke werkzaamheden begonnen een jaar later. ☞ Zeven-en-twintig jaar is de toren in operatie geweest. Men mag het gerust zoo noemen. Toen de heer Nieuwenhuis in 1897 zijn alarmeerend rapport aan de gemeente uitbracht, stelde hij een zeer bedenkelijke diagnose. Het bouwwerk was door en door ziek. De heer Nieuwenhuis ging nog van de veronderstelling uit, dat het achtkant, de fraaie opengewerkte lantaarn — het elegantste en sierlijkste stuk van de toren — tot het ziekelijkste deel van het lichaam behoorde, en toen bij de restauratie bleek, dat niet minder dan $\frac{2}{3}$ van het achtkant absoluut vernieuwd moest worden, schenen de feiten hem gelijk te geven. Later is echter gebleken, dat hij, de scherpzinnige en deskundige bouwmeester, die met rustelooze toewijding, gesteund door zijn hoofdopzichter, aan de herstelling gewerkt — men mag gerust zeggen: zijn leven voor een groot deel aan den Domtoren gegeven heeft, zich in zijn diagnose toch nog had vergist. Niet de lantaarn was het wrakste en gevaarlijkste stuk, maar het onderste vierkant. ☞ De latere voorzitter van de Herstelling van het nieuwe administratiegebouw der Ned. Spoorwegen, die sedert 1922 zijn hart aan den toren heeft verpand, moest tot zijn niet geringe ontsteltenis den bouwvalligen staat, waar allerlei alarmeerende symptomen ontdekten. Hij bevond niet alleen, dat de meeste natuursteen in de buitenmuren geheel was „uitgeleefd”, maar bovendien signaleerde hij felle, breede

scheuren, die de muren van Oost naar West zo goed als van Noord naar Zuid doorsneden, terwijl verschillende pijlers, losgeraakt van den kern, door inwatering en verwerking ten deele waren verbrokken, en de gemetselde basementen, waarop de geheele toren rust, niets meer waren dan los stapelwerk. Men kan zich voorstellen, dat de leiders van de restauratie, in het volle besef van den dreigenden toestand, menig uur van angst en zorg hebben doorgemaakt, als zware stormen de torenflanken teisterden. Het was niet ondenkbaar, dat groote

brokstukken zouden loslaten en naar beneden storten. Gelukkig is dit niet gebeurd. Tenslotte heeft de oude Toren, die zo veel zware buien over zijn muts heeft zaggaan, en in den loop der historie zoo weinig waarachtig goede vrienden heeft gekend, toch ook wel „veine” gehad! De omvang van de verschillende fasen der restauratie laat zich in eenige cijfers en tijden uitdrukken. Van 1901 tot 1911 duurde het herstelwerk van het bovenste achtkant, waarvan het hachelijkste werk wel was de vernieuwing van het mooie gewelf. De kap van de toren werd overeenkomstig de oudste gegevens verhoogd, en ook het kruis, dat den schutpatroon Sint Maarten te zien geeft, werd vernieuwd; het staat nu als een goud-vlammend signaal aan den hemel. Tenslotte moest de klokkestoel van het carillon (Hemony) een verplaatsing ondergaan. Deze eerste termijn van het werk kostte f 155.000. Tijdens het herstel van het tweede vierkant werd groote vertraging ondervonden door den oorlog. Eerst in 1921, dus wéér tien jaar later, kon de steiger worden weggebroken, terwijl men als bekroning van het werk de nieuwe balustrade stelde op den middelsten omloop: een balustrade van zandsteen, die de 19e eeuwse neo-Gothiek (van ijzer!) ging vervangen. Een goede verandering had plaats met de wijzerplaten. De dichte wijzerplaten, die tot dus

ver vlak onder den tweeden omloop zaten, de opgaande lijn in de architectuur deerlijk brekend, werden vervangen door open cijferringen, een eindweegs lager aangebracht. Bovendien werden ringen en wijzers elektrisch verlicht, zoodat de reizigers, die 's avonds van Bilthoven naar Utrecht gaan, van uit den trein in Blauwkapel al kunnen zien hoe laat het is. De kosten van dit tweede stadium bedroegen f 287.000. Tenslotte dan kwam het laagste, zwaarste vierkant aan de beurt met den breeden onderbouw. Juist dit gedeelte, dat bij een beschouwing van dichtbij het sterkst in 't gezicht komt, was het meest in verval geraakt, en aesthetisch het

onaanzienlijkst. Van een nobele verhouding was geen sprake meer, de buitenmuren verliepen saai en eentonig, de kernachtige Romaansche „reuze-moppen” waren vervangen door kleinen modernen baksteen, terwijl de pijlers, oorspronkelijk in tufsteen opgetrokken, ook al in baksteen waren gemetamorfoseerd. Het heeft heel wat studie en overweging gekost, vóór men uit dit monotone masker zich weer een beeld kon opmaken van den origineelen bouw. De buitenmuren werden zo veel mogelijk in hun oorspronkelijken staat her-

steld, waartoe niet alleen van het buitenland heel wat blokken natuursteen werden aangevoerd, maar ook oude reuze-moppen opgekocht bij verschillende afbraakgelegenheden. De door latere geslachten opengewerkte borstweringen werden gedicht, waardoor een geslotener geheel werd verkregen, dat speciaal aan de Westen de Oostzijde een groote levendigheid ontving door de traceeringen, kapiteelen en balustrades. Het midden-travée aan den Oostkant kreeg een buitengewoon boeiend aspect, doordat de momenten, die indertijd dienden tot aansluiting met de cathedraal, hoewel ze de oorspronkelijke architectonische lijn van den toren breken, behouden zijn gebleven. De kleurige Romaansche steen met zijn talloze nuances geeft aan de muurvelden een schilderachtig aanzien, terwijl in den natuursteen ook de meest mogelijke variatie is gebruikt. In de hoekpijlers is de zilverkleurige Devonische steen veelvuldig toegepast, de pijlers werden opgebouwd uit tuf, terwijl hier en daar ook lilakleurige steen is aangewend. Al ziet de buitenkant nu nog wat erg blank en nieuw — toch hebben de muurvlakken niets droogs of stijfs meer, integendeel vertoonen ze een fijne bewegelijkheid, verhoogd door de ornamentale weelde der Gothische versieringen. De technische gezondmaking geschiedde niet alleen door het dicht-

ten der scheuren en het wegnemen der ijzeren ankers en klampen, waarmee de 19e eeuw zo veel onheil in de muren gesticht heeft, maar bovenal door het slaan van twee zware betonnen „halsbanden” om den kern van den toren heen, nummer één vlak onder den eersten omloop, nummer twee een eind lager, ter hoogte van den vloer der Egmondkapel. Bij dit onderste vierkant vroeg ook een herstelling van inwendige gedeelten om speciale oplossing, met name de twee kapellen: de St. Michaëlskapel, gelegen onmiddellijk boven de torendoorgang, en de Egmondkapel boven de eerste. De St. Michaëlskapel heeft de eerste jaren inderdaad als kapel ge-



Foto C. J. Steenhergh

GEDENKRAAM IN DE DOMKERK TE UTRECHT
DOOR PROF. R. N. ROLAND HOLST

fungeerd, namelijk voor den Bisschop, die ten Z.W. van den toren zijn paleis had, door het consistorie-gebouw ten Zuiden, en langs de Bisschopstrap de kapel kon bereiken, om van daaruit over een zijtrap de Bisschopsloge te bezoeken, die de verbinding vormde tusschen toren en kerk. Van uit die loge maakte hij de kerkdiensten mee. De Egmondkapel diende als wachtruimte voor soldaten, later als woning voor den torenbewaker, die er zelfs een cafeetje op nahield voor de bezoekers. Bejaarde Utrechtenaren kunnen zich die eigenaardigheid nog wel herinneren! ☞ De restauratie van deze beide kapellen heeft den bouwmeesters netelige puzzles ter oplossing gegeven. De St. Michaëlskapel bestaat uit een breede middenbeuk (met fraai kruisgewelf!) en twee smalle zijbeuken, gescheiden door laat-Romaansche bogen met wijde spanning, die loopen van West naar Oost. ☞ Zoowel aan den West- als aan den Oostkant bevinden zich groote vensternissen, die klaarblijkelijk zoo groot geprojecteerd zijn, om het aansluitende schip der cathedraal van den toren uit licht te geven. Doordat die aansluiting de eerste honderd jaar uitbleef, schijnt men de ramen terstond achtermetseld te hebben — alhans ten deele. Zouden de ramen over hun totale oppervlak beglaasd zijn, dan was het lichtoppervlak even groot geweest als dat van den vloer. Voor een als kapel bedoelde ruimte in de vroeggothische

periode is zóóveel licht absoluut ondenkbaar. Dr. Van Heukelom nu is van de bedoeling uitgegaan het daglicht zoo veel mogelijk af te dempen. Zoo is hij er toe gekomen in beide vensternissen slechts een betrekkelijk klein rechthoekig lichtluik aan te brengen — ongeveer zooals hij het vond op de 18e eeuwse gravures van de Beyer — en de omringende ruimte te dichten door ondoordringbare Noorsche tegels aan de buitenzijde (die doorwateren en inslaan van regen uitsluiten), met een vlechtwerk van drielingen aan den binnenkant. Deze oplossing dient zich welbewust aan als een tijdelijke. Zij betekent: zie, wij staan hier voor een onoplosbaar raadsel, en pretendeeren niet een definitieven uitweg gevonden te hebben. Vinden latere geslachten een betere oplossing, dan kunnen zij de huidige rectificeren. Vandaar ook dat de voorkeur is gegeven aan een ornamentale behandeling van het glas in lood, omdat men bij figurale voorstellingen de compositie bindt aan bepaalde afmetingen. Om een eenigszins Romaansche lichtsfeer te krijgen moest drievoudig glas worden toegepast. Van Heukelom ontwierp zelf het schijnbaar willekeurig, maar in werkelijkheid zeer fijn afgewogen ornament, waarmee hij prachtige orkestrale kleureffecten heeft bereikt. Jan Schouten heeft de ramen gemaakt. Een inderdaad verrassend effect verrukt den bezoeker, als hij van uit het zijgebouw het bordes betreedt dat de verbinding met den toren vormt en langs de herstellde Bisschopstrap van achter het mystieke clair-obscur der kapel het raam in den Noordelijken zijwand ziet opgloeien, dat hoofdzakelijk uit rood, blauw en paars is samengesteld. Dit doet denken aan het sublieme lichteffect in de Ste Chapelle te Parijs. ☞ Ook overigens heeft de restauratie hier wonderen volbracht, als men bedenkt dat deze stemmige ruimte eenige jaren geleden niets anders was dan een hol onooglijk uilennest, waar de bezoekers maar zoo gauw mogelijk door heen liepen. Jammer, dat de bouwmeester niet ten volle zijn plannen heeft kunnen verwezenlijken, en ter wille van de praktijk — het Gemeentebestuur bestemde de kapel namelijk tot officiële ontvangstruimte bij congressen etc. — van uit een Oostelijke bovennis vrijwel wit licht moest laten binnenvallen, waardoor de grauwe vulling van het Westelijke raam te veel in 't oog springt. Daar staat echter tegenover, dat het mooie kruisgewelf nu weer duidelijker zichtbaar werd. Terwille van de praktische eischen zijn ook een kunstverlichting en een vloerverwarming aangebracht, die beide bedoeld

zijn onzichtbaar te blijven. ☞ Een levendig getuigenis van burgerzin is voor den dag gekomen bij de inrichting van het intérieu en de samenstelling van de ramen der kapellen. Uit de officiële restauratiegelden konden deze zaken niet bekostigd worden; op de burgerij werd deswege een beroep gedaan, en het resultaat was werkelijk verrassend. ☞ Ook de machtige klokkestoel, waarin de geweldige luidklokken (o.a. de fameuze San Salvator) opgehangen zijn, is totaal gerestoureerd. Het oude eikenhout, dat intusschen nog heel geschikt bleek om voor andere doeleinden gebruikt te worden, werd vervangen door Borneo-teak — een massa van 70.000 K.G.! — terwijl de houten ophangbalken geremplaceerd zijn door stalen constructies op rollagers, wat het voordeel meebrengt dat instee van 54 man slechts twaalf menschen noodig zijn om de klokken in beweging te brengen. Opzettelijk is voor den klokkestoel geen staal, maar hout gebruikt, om de dynamische spanningen, ontstaan door het luiden, geheel binnen het houtgestel te houden en niet over te brengen op het bouwwerk. Er is al geconstateerd, dat bij het luiden van de zeventwanzig klokken geen enkele uiterlijke trilling merkbaar is. ☞ Wij zijn over dit werk en z'n duizend-en-één bijzonderheden nog lang niet uitgeschreven, maar het bovenstaande moge eenigen indruk hebben gegeven van den omvang van dezen grootschen arbeid, die in menig opzicht fortuinlijk is voltooid.

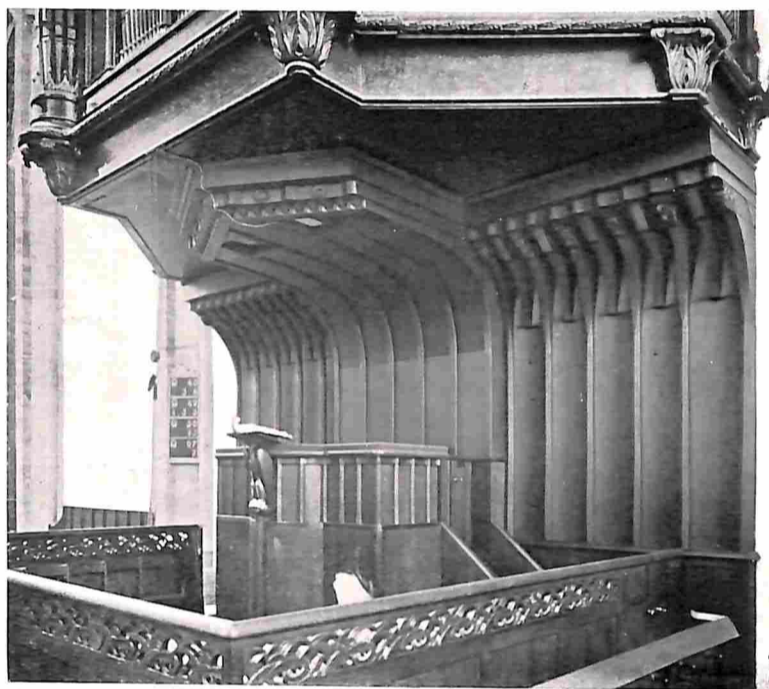


Foto C. J. Steenberghe

PREEKSTOEL IN DE DOMKERK TE UTRECHT

Niet alleen Utrecht, maar heel Nederland heeft een toren herkegen, die in adel van vormen en trillenden rijkdom van details met de schoonste monumenten in het buitenland kan wedijveren — een trotsch bezit in het hart van ons land, dat met zijn hoogste spits ten hemel reikt:

Celui de qui la tête au ciel
était voisine

Et dont les pieds touchaient
à l'empire des morts.

C. A. SCHILP

Van een tocht door de Wachau

(Slot)¹⁾

SPOEDIG na Weissenkirchen komen we aan de groote Donau-bocht. Nog eens genieten wij van den schoonen terugblik, van de hooge bosschen van

den Jauerling tot in de lieflijke strook langs den Donau met Weissenkirchen en de andere plaatsjes en als afsluiting de zware toren met de tinnen van St. Michaël, die de wacht houdt over den stroom. Vóór ons vervlakt zich de rechteroever tot een mooi weideland en een kleine vlakte, waarheen de hoogten en bosschen van het „Dunkelsteiner Wald”, een uitgestrekt, zeer verlaten boschgebied, afdalen. Aan den linkeroever verschuiven zich in prachtige coulissen de sterk doorsneden hoogten; steil en in woeste rotsmuren en scherpe kammen loopen hier de oeverbergen omlaag naar het dal en dwingen den Donau zich in een scherpe bocht naar het Zuiden te wenden. En een mooie aanblik, de mooiste van de Wachau, doet zich voor ons op. Dürnstein zooals het daar liefelijk ligt in den middag, dat trouwe, zonnige stille plekje, in zijn bescheidenheid de bekoorlijkheid zelve. ☞ Dürnstein is sinds de 15e eeuw een stad, het heeft echter slechts 600 inwoners. Aan den Donau is het op lage, maar steile rotsen gelegen; aan de landzij is het door oude muren omsloten, die ver den steilen burchtberg tot aan de ruïne Dürnstein omhoog loopen. Wat Schwind en Spitzweg in romantische verdichting gegeven hebben, dat ligt hier als zonnige, natuurlijke werkelijkheid vóór ons, oude huizen, oude erkers, nu eens een uithangbord van een Wirtshaus, van gesmeed ijzer, dan weer een mooi Renaissance-portaal-tje; drie menschen versperren gemakkelijk de hoofdstraat, trouwens de eenige straat. Met klimop begroeide muren, een idyllisch kerkhof, waarop men gaarne een middagslaapje doet, een hoog vierhoekig knekelhuisje met fresco's uit de 14e eeuw, waaromheen kippen, die hier naartoe verdwaald

den Jauerling tot in de lieflijke strook langs den Donau met Weissenkirchen en de andere plaatsjes en als afsluiting de zware toren met de tinnen van St. Michaël, die de wacht houdt over den stroom. Vóór ons vervlakt zich de rechteroever tot een mooi weideland en een kleine vlakte, waarheen de hoogten en bosschen van het „Dunkelsteiner Wald”, een uitgestrekt, zeer verlaten boschgebied, afdalen. Aan den linkeroever verschuiven zich in prachtige coulissen de sterk doorsneden hoogten; steil en in woeste rotsmuren en scherpe kammen loopen hier de oeverbergen omlaag naar het dal en dwingen den Donau zich in een scherpe bocht naar het Zuiden te wenden. En een mooie aanblik, de mooiste van de Wachau, doet zich voor ons op. Dürnstein zooals het daar liefelijk ligt in den middag, dat trouwe, zonnige stille plekje, in zijn bescheidenheid de bekoorlijkheid zelve. ☞ Dürnstein is sinds de 15e eeuw een stad, het heeft echter slechts 600 inwoners. Aan den Donau is het op lage, maar steile rotsen gelegen; aan de landzij is het door oude muren omsloten, die ver den steilen burchtberg tot aan de ruïne Dürnstein omhoog loopen. Wat Schwind en Spitzweg in romantische verdichting gegeven hebben, dat ligt hier als zonnige, natuurlijke werkelijkheid vóór ons, oude huizen, oude erkers, nu eens een uithangbord van een Wirtshaus, van gesmeed ijzer, dan weer een mooi Renaissance-portaal-tje; drie menschen versperren gemakkelijk de hoofdstraat, trouwens de eenige straat. Met klimop begroeide muren, een idyllisch kerkhof, waarop men gaarne een middagslaapje doet, een hoog vierhoekig knekelhuisje met fresco's uit de 14e eeuw, waaromheen kippen, die hier naartoe verdwaald

¹⁾ Voor illustraties, zie „Buiten” 3 en 10 Augustus 1929.

zijn, om op de oude graven naar voedsel te zoeken. De toren van de oude kerk uit de 13e eeuw, een vroeg-Gotische kerkruïne midden tusschen de huizen, nog in goeden staat, alleen de dakstoel ontbreekt, zon en regen hebben vrijen toegang; wonderlijk steekt boven het groen van een tuin haar verlaten koorbouw uit. Dan een klein pleintje, waarover de rust van de lachende zon ligt, de ingang tot het klooster. Eén verdieping is het eenvoudige kleine gebouw hoog, in rustige crème kleur van gele bekalking ligt het vóór ons, teer vriendelijk en stil trotsch, met een mooi echt barok hermenportaal als hoofdsieraad. Maar reeds merken we het hier, dit barok is eenvoudiger, fijner dan we het anders gewoon zijn; de groote pracht, het groote gebaar ontbreekt, hier zijn het de kleine dimensies waarin zich de overtuigende kracht van het barok ontvouwen moet; en daarom is het hier inniger, sierlijker dan elders; er is hier niet de groote distantie die bestreken moet worden, en daarom wordt er met meer lieflijkheid gewerkt, zooals we die nergens anders gezien hebben. Dan de kleine binnenhof, de oude ronde waterput met de fontein, waarover zich het waiende groen van een stemmingsvolle treurwilg buigt. Welk een bekoorlijkheid, welk een rust! En aan het prachtige rondbogenportaal dat van hier naar de kerk leidt, een rijke bovenbouw met korinthische zuilen en pilasters, reliefs en putti, kerkvaders aan beide zijden en voor een venster in het midden een mooie figuur van den Verlosser; tegen dit prachtige portaal tusschen het groen der boomen slingert zich klimop omhoog. Maar ditzelfde portaal is slechts de aankondiging van den schoonsten schat van Dürnstein, van den mooisten kerktoren, zochter de barokkekunst zich uitstrekt. Achter dit portaal rijst hij op. Heel de gratie, heel de innigheid van Prandauer ligt er in. Misschien, dat hij niet door hemzelf gebouwd is, maar dan toch in zijn geest en door zijn naaste leerlingen. Heel den zinnvollen, sierlijken bouw boven het terras uit zien we echter beter vanaf den Donauoever, waarboven zich de geheele aanleg verheft. Hier van het water uit, vanaf het schip, hebben wij den mooisten blik op Dürnstein. Vóór ons ligt het stadje, hoog daarboven de ruïne, waarvan de muren naar het oostelijke en westelijke eind van het langgerekte stadje afdalen. We zien, dat de stad zich niet tot buiten de haar van ouds toebedeelde ruimte ontwikkeld heeft; slechts enkele weinige huizen liggen buiten den muur. Maar de plaats, in de 11e eeuw bezit van het Tegernseeër klooster was later ook bezit van de burchtheeren, de Kuenringer, die wij reeds van Aggstein kennen. Het verst naar het westen, iets hooger dan de overige stad, op een rotspunt aan den oever, ligt het ernstige, machtige Renaissance-slot van de Stahrembergers. Het is een genot, vanaf het terras voor het slot op de uit de bocht machtig en breed aanstrooemde rivier te kijken. ☞ Dan volgt aan den oever een bijgebouw van het slot, waaraan zich de kloosterbouw met smal front aansluit. En hier nu verheft zich in zijn schoone compositie de toren van de kloosterkerk. De geheele bouw rust op een mooi ovaal naar voren gebouwd terras, de machtige breed naar onder uitlopende hoekvoluten van den toren loopen naar voren toe in twee postamenten over, waarop de figuren van twee barokheiligen staan en vanwaar het ovale terras zijn aanvang neemt. Door twee poorten onder deze voluten komt men daarop. En van deze voluten

uit stijgt nu de lijn van den toren omhoog, steeds weer door balkendeeling in haar beweging gestuit; de eerste daarvan, die sterk oversneden is, sluit den eigenlijken onderbouw af. Tusschen de voluten ligt het portaal van het terras naar de kerk, onder een mooie Immaculata-figuur. Dan zet zich de lijn van den toren verder voort, aan de hoeken echter

dadelijk weer doorbroken door eenigszins naar voren gebouwde pilasters, welke fijne hoek-obelisken dragen, die de opwaartsche beweging sterk markeeren. Dan komt boven corinthische zuilenhoofden een tweede sterk gemarkeerde balkenafschieding, naar boven tusschen de vier Evangelisten de meesterlijke steenen helm, de lijnen samenvattend, het geheel afsluitend. Op de punt van den helm houden putti een kruis ten hemel. Geen bijzondere pronk, geen overlading hier, maar in de harmonie van den geheelen bouw, in de krachtige en toch fijne lijnen, in het sterke slotaccoord van den helm ligt de betoverende macht van een groote genialiteit. Heel de fijne betovering van het Oostenrijksche barok, dat zoo sterk is van ziel, hier in zijn teersten bloei. ☞ Ook het binnenste der kerk met zijn rijke architectuur is bezienswaardig, vooral de figurale stuc-zoldering is zeer mooi. Welk een innig geloof moet het geweest zijn, welk een sterke vreugde, welk een tot rust gekomen Godsgloed, waaruit zulk een schoonheid voortkwam. De milde zon van een wijden middag moet hier glimlachend geschenen hebben. ☞ En de langzame, van zon doortrilde uren, de rust van den middag behooren bij dit stadje. Dan klimt men op zijn gemak, in het zachte zweet van een vacantiédag den steilen weg naar de ruïne omhoog. Hier kan men heerlijk rusten, het uitzicht is zoo vrij en wijd, zoo vredig schoon; beneden: een stuk speelgoed, het stadje, als een speeldoos met teer geluid van klokken; de breede stroom, met nu en dan een schip, tusschen de bergen met veel bosch, en de hellingen met de wijnbergen; dan de blik de vlakte in naar menig plaatsje, naar de steden Krems, Stein en Mautern, waar teere bruggen zich over de rivier spannen, en naar de bosschen aan gene zijde van de vlakte; naar den beboschten kegel, waarop, als een lichtkleurig lint in het donkere haar van een droomend meisje, de witte gebouwen van den machtigen aanleg van het klooster Göttweig glanzend zichtbaar zijn. Bij het gegons der bijen, het gekwinkeleer der vogels, komt een zachte doezeling over ons, wij droomen half en gelooven zeker dat ook hier eens Pan geleefd heeft. Een mooie eeuwigheid leeft hier. Heeft zich hier geschiedenis afgespeeld? Wij weten het nauwelijks. Dat in dezen burcht de koene kruisvaarder Leeuwenhart gevangen heeft gezeten, omdat hij den Duitschen keizer Roodbaard — was het niet in Accon — beleedigd had, dat komt ons zoo vaag in de gedachte, want mooie jongensjaren worden weer levend in ons, waarin we op deze ruïnes rondgeklimmen hebben om de duistere plek waar hij gevangen zat te vinden, en waarin we ons in de rol van zijn trouwsten minstreel Blondel verplaatsten, die van burcht tot burcht trok en zijn meester hoopte te vinden door op de binnenplaatsen en voor de muren van de burchten diens lievelingslied te zingen. En hier antwoordde hem de geliefde stem van zijn koning. Ach ja, wat heeft het op ons als jongensindruk gemaakt, wanneer we op school dat bekende gedicht van Blondel uit ons hoofd moesten leeren, ach ja, steeds nog ontroert het ons, als wij de laatste woorden van dat gedicht,

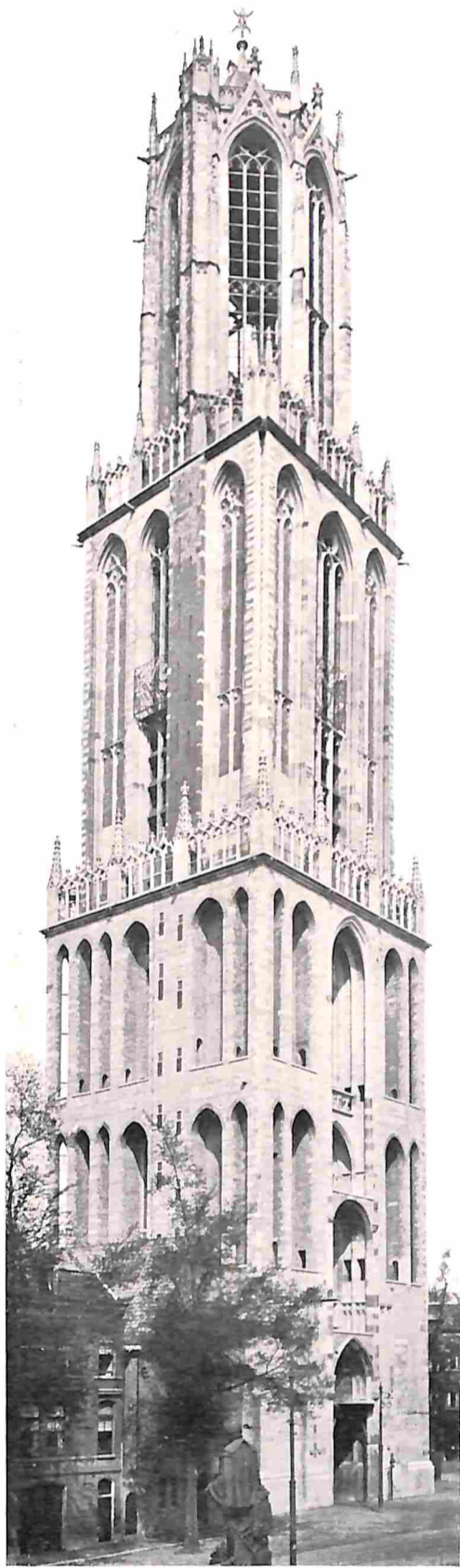


Foto C. J. Steenbergh

DE DOMTOREN GEZIEN VANAF DE
RIJKSACADEMIE

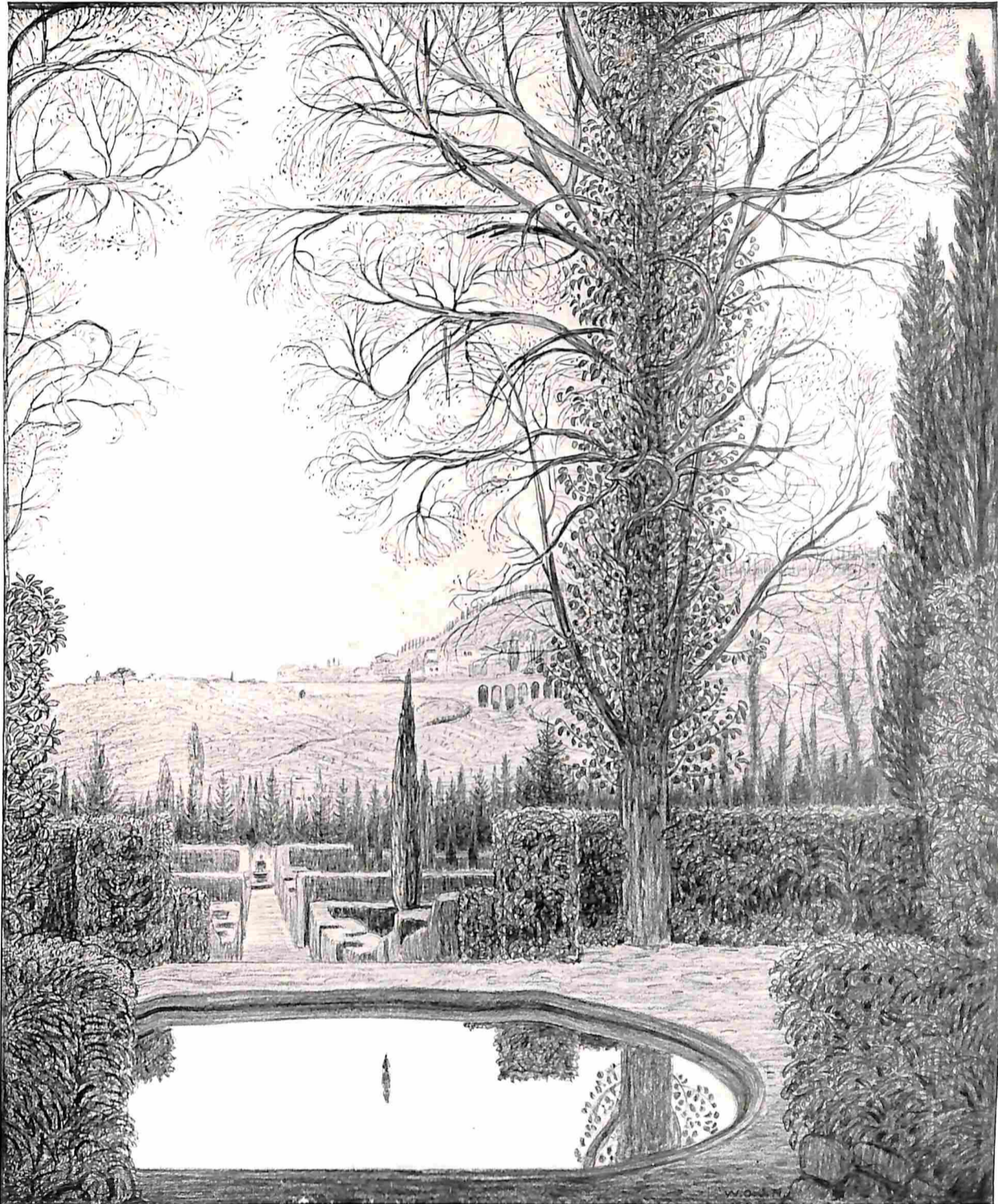
reeds half in slaap, bij ons zelf mompelen: Suche treu so findest du. Steeds nog ontroert ons de ontroering van den jongenstijd. Steeds nog, nog in den droom . . . ☒ Bij Dürnstein behoort echter ook wijn. En des avonds zitten wij op het mooie terras van den Gasthof „Zum Richard Löwenherz", boven den Donau. Thiery, de waard, heeft ons een bijzondere flesch „Dürnsteiner Einundzwanziger" gebracht, en hier zitten wij en tooveren in onzen droom mooie dingen in de golven, voorbije dingen, voorbije droomen, en wij denken, dankbaar aan de innige stilte van een tijd die hier nog toeft, hoe lang nog? En wij zenden de verlichte patrijspoorten van een schip onze groetentce, dat langzaam den stroom afglijdt en binnen enkele uren aan de drukke kade van het Wiener Donaukanaal aanleggen zal.

F. Waschnitius

Woorden (fragment)

....De woorden van onze dagelijksche praatjes, zelfs van heel beschaafde-Nederlander-praatjes, die woorden zijn het dienstpersoneel, de ondergeschikten van onze ziel... Maar de woorden, die men spreekt, die een dichter spreekt, dat zijn dingen van een heel ander soort, van een veel hooger orde. Die hebben ieder een eigen levende ziel...

Fr. v. Eeden



Tek. van W. O. J. Nieuwenkamp

DE RONDE VIJVER EN EEN EUCALYPTUSBOOM OP „BISSCHOPSRUST"

OP „BISSCHOPSRUST"

„VILLA RIPOSO DEI VESCOVI"

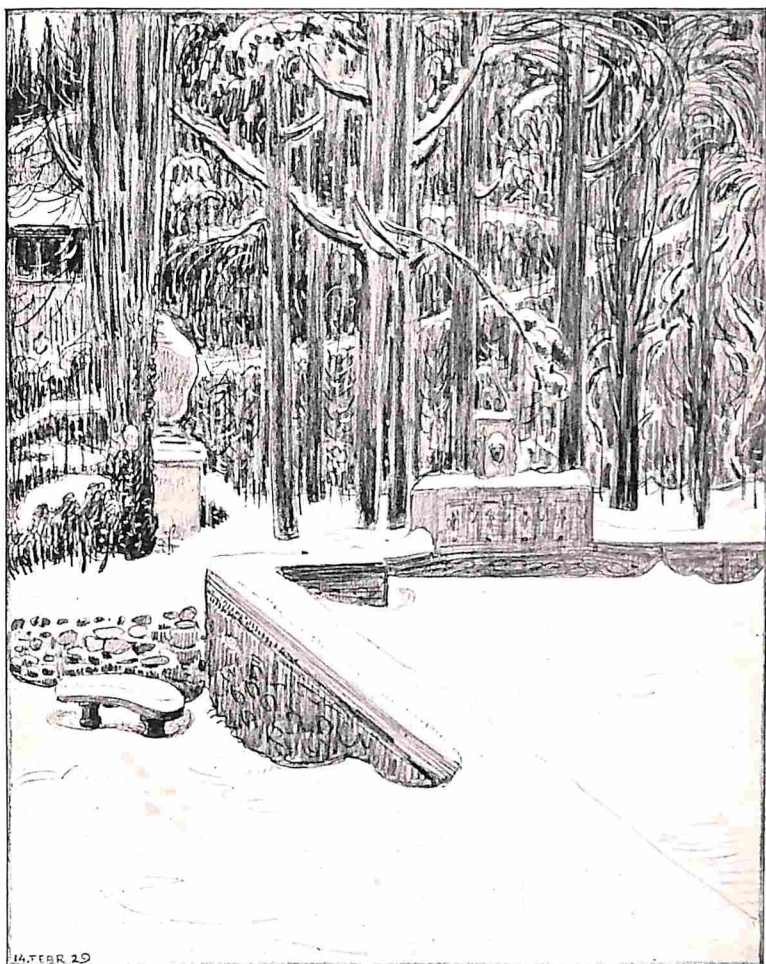
IN den zosten jaargang van „Buiten" heb ik een en ander verteld van de villa „Riposo dei Vescovi" of „Bisschopsrust", waar we kort tevoren waren komen te wonen. Ik beloofde toen tevens om in een vervolg wat meer van het huis te vertellen en te laten zien, wanneer ik de noodige herstellingen en verbouwingen zou hebben voltooid. En nu wonen we hier reeds meer dan drie jaar en nog steeds is het huis en ook de tuin niet gereed. ☒ Toch heb ik niet stil gezeten, maar elk jaar geruimen tijd aan bouwen besteed. In 1926 14 weken, in 1927 22 weken en in 1928 18 weken, te samen dus reeds meer dan een jaar. Maar er

was dan ook heel wat te doen, zoowel aan het huis als aan den tuin, die beide schromelijk verwaarloosd waren, veel erger dan we in den beginne gedacht hadden. ☒ Vóór ik nu met u het huis ga bekijken (dat zal ik nog wat uit moeten stellen tot een volgend artikel) wil ik eerst nog een en ander van den tuin vertellen. ☒ Het eerste werk was het maken van een kaart van het geheele terrein met de vele cisternen en waterleidingen, om een denkbeeld te krijgen van den tuinaanleg en den loop der leidingen. ☒ Het was lang niet gemakkelijk om uit te visschen waar die leidingen zich bevonden.

De heer Zürcher, die de meeste er van had aangelegd, was gestorven; de tuinman, die vele jaren bij hem gediend had, was eveneens overleden, en onze tuinman diende nog maar kort op de „Riposo" en wist er maar weinig van af. Alle leidingen heb ik ook nu nog niet kunnen ontdekken. ☒ In het najaar van 1928 waren de fontein en de leidingen weer in orde gebracht, doch toen kwam de ongemeens strenge vorstperiode van den laatsten winter. Op verschillende plaatsen zijn toen de looden toerbuizen gesprongen en kon ik weer opnieuw met repareren beginnen.

☒ En dat was niet de eenige schade, die de vorst ons bezorgde. Doch daarover zullen we het zoo aanstonds nog hebben. ☒ Vroeger was de oppervlakte van het park grooter dan tegenwoordig. Zürcher, die architect was, bouwde op zijn grond, achter het woonhuis, aan de via Vecchia Fiesolana een villa, die hij „Le tre Pulcelle" of „De drie maagden" doopte, naar een antiek herbergje van dien naam, dat zich vroeger daar bevond. ☒ Onder in den tuin, aan de via Palazzine, bouwde hij nog drie villa's op het terrein van de „Riposo", n.l. villa „Fontanella" („Het Bronnetje"), villa „Torricella" („Het Torentje") en villa „San Michele" („Sint Michiel").¹⁾ ☒ Het zijn

1) Talrijke foto's van deze villa's komen voor in het maandblad „Innen Dekoration", April 1913. Darmstadt, Alexander Koch. Van de „Riposo dei Vescovi" zijn vele opnamen te vinden in dat zelfde tijdschrift, Mei 1912.

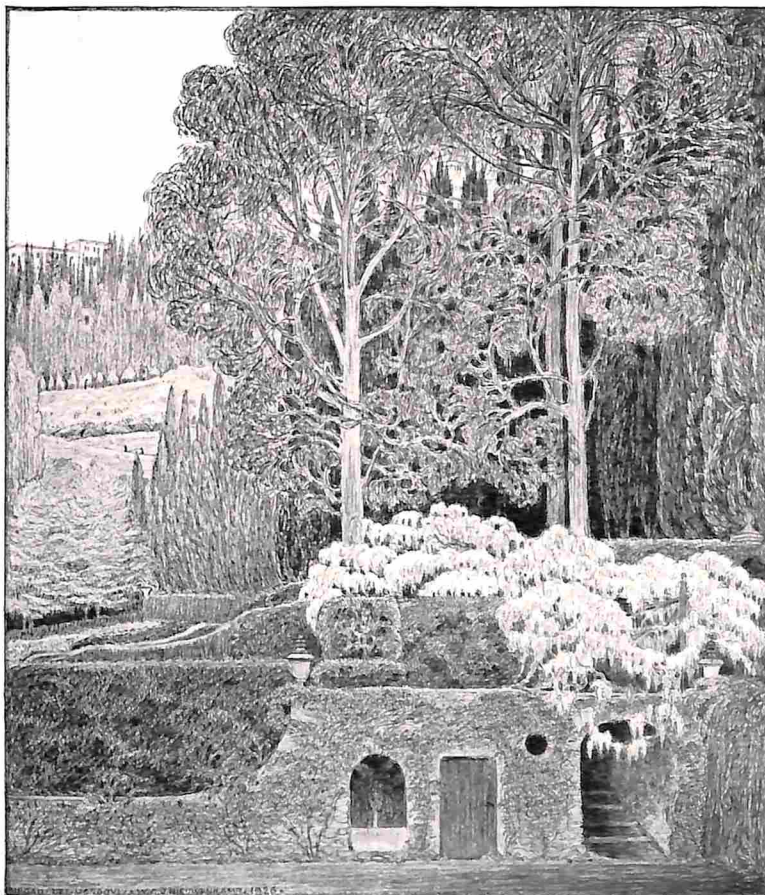


Tek. van W. O. J. Nieuwenkamp

**BASSIN ACHTER HET ATELIER OP BISSCHOPSRUST
IN SNEEUW**

aardige schilderachtige landhuizen door kleine, doch mooie tuinen omgeven. Talrijke oude fragmenten, als fontein, steenen deuroplijstingen, versierde ramen, oude schouwen, beeldhouwwerk, fraaie kapiteelen, wapenschilden, etc., etc., voornamelijk afkomstig uit de afbraak van een oud klooster, zijn met veel smaak in die huizen aangebracht. Die vier villa's verkocht hij successievelijk om met de opbrengst de kosten van den aanleg van het park van de „Riposo dei Vescovi” te bestrijden. ☼ Ik zei u reeds dat de tuin zeer verwaarloosd was; de waterleidingen waren op talrijke plaatsen gebroken of volgegroeid met meerdere meters lange wortels van cypressen, de meeste fontein werkten niet meer of maar zoo nu en dan, de gemetselde bassins waren bijna alle gebarsten en dus lek. Alle cisternen, 7 in aantal, waren vervuild en moesten gereinigd worden. ☼ Allerhande klimplanten, vooral bramen, wingerd, en akelige kleverige klissen hadden jaren lang vrij spel gehad en waren tot ondoordringbare bosschen gegroeid en tot boven in de boomen geklommen. Ook brandnetels en allerlei ander onkruid tierden er welig, o.a. meer dan manshoog op de tennisbaan. ☼ De afsluiting van het terrein was op vele plaatsen vergaan of ontbrak geheel en al, zoodat aan de zijde van de villa „Benvenuti” een geheel nieuwe afsluiting van ijzergaas moest worden aangebracht, eveneens op den muur langs de via Palazzine, totaal een kleine 400 meter lang. Die afsluiting was vooral noodig om vele jagers, die het grootste deel van het jaar jacht maken op alle soorten van vogels, groot en klein, er buiten te houden. ☼ Het eerste jaar gebeurde het herhaaldelijk dat we van die Nimrod's in den tuin tegenkwamen, soms wel drie of vier tegelijk, of dat we rustig in den tuin wandelend, plotseling voor een geweerloop stonden, die uit een boschje stak of werden opgeschrikt door een schot in onze onmiddellijke nabijheid. ☼ Toen we ons hier gingen vestigen hadden we gemeend dat de winters in Florence heel wat zachter waren dan we nu hebben ondervonden. Het schijnt echter dat ze voorheen, een dertig jaar lang, dit ook inderdaad zijn geweest. ☼ Op 8 Januari 1926 betrokken we „Bisschopsrust”. Het was een verrukkelijke zonnige dag; dat was waarlijk een schoon begin. ☼ Den volgenden morgen was het gras met rijp bedekt; op den derden dag lag er een dun korstje ijs op het water van enkele vijvertjes; op den vierden was het leelijk koud en het ijslaagje al heel wat dikker; op den vijfden begon het te sneeuwen en op den

zesden was alles met een flinke laag sneeuw bedekt. Dat viel ons lang niet mee! ☼ In huis hadden we gelukkig geen last van de koude. De beide centrale verwarming, voor elke verdieping één, bleken uitstekend te functionneeren. Dat was tenminste één ding, dat nu eens niet verwaarloosd was. ☼ Zoo'n kou was werkelijk „straordinario” werd ons van alle kanten verzekerd, zoo'n winter zouden we in Florence zoo licht niet meer beleven. ☼ De volgende winter, 1926—'27, was werkelijk heel mild; alleen tegen kerstmis en op eersten kerstdag viel er wat natte sneeuw; dat was alles. Zoowel in December als in Januari en Februari konden we herhaaldelijk onze maaltijden gebruiken in de geheel open voorgalerij. Dat was juist een wintertje zooals we ons hadden voorgesteld. ☼ Doch in December van 1927 heeft het twee dagen gevoren, en stevig ook, een graad of 8 Celsius, op den 18den en 19den. Den dag tevoren was het prachtig zonnig weer en lekker warm. De eucalyptus-boomen stonden volop in bloei en verspreidden een wonderlijk heerlijke geur. Bijen zoemden in groote getale tusschen de grijs-groene bladerkronen van bloesem tot bloesem om zwaar beladen naar de dichtbij staande korven weer te keeren. ☼ Lange rijen rozen bloeiden langs de paden en mengden hun geur met de geur der eucalypten. ☼ Die twee dagen vorst hebben heel wat schade aangericht. Al het loover van de eucalyptus-boomen (over de 100 in aantal) was bevroren; de bladeren hingen als verfrommeld grauw papier aan de bevroren takken, alle bloesem was verschrompeld. ☼ Ook de mimosa's waren bevroren en een paar palmen. En het bloeien van de rozen was natuurlijk plotseling afgelopen. Op 2 Januari sneeuwde het den geheelen dag en was het bitter koud. Doch op 10 Januari bloeiden de wilde anemonen en was de winter voorbij en het voorjaar begonnen. ☼ In den zomer daarop liepen de eucalypten aan alle kanten weer uit, doch niet aan de takken zooals het behoorde, doch alleen langs de stammen, want de takken waren dood. Het uiterlijk der boomen veranderde daardoor totaal. In gewonen doen zijn de licht parelgrijze stammen geheel kaal, of alleen behangen met lange reepen opgerolden bast, die elk jaar loslaat en lang aan de boomen blijft hangen als reusachtige pijpen kaneel. De bladerkroon bestaat uit de bekende sikkelvormige bladeren, die des winters overblijven. ☼ Maar nu waren de kronen geheel kaal en de stammen dik omkleed met een zware vacht van nieuwe bladeren. Dit waren breede, haast vierkante bladeren en geen sikkels; dien vorm krijgen de bladeren pas later. De boomen zagen er uit als in den winter in het noorden



Tek. van W. O. J. Nieuwenkamp

**TENNISBAAN MET BLOEIENDE BLAUWE REGEN EN
ENCALYPTUSBOOMEN OP BISSCHOPSRUST**

boomen er uit zien waarvan de stammen dicht met klimop zijn begroeid. Ook de mimosa's liepen weer uit, doch maar matigjes. Van bloeien is weinig gekomen dat voorjaar. ☼ Op de teekening op blz. 405 ziet men drie zware eucalyptusboomen, zooals zij er in April 1926 uitzagen. Op den voorgrond, op de teekening, een stuk van den muur, die één van de korte zijden van de tennisbaan begrenst; daarboven overdadig bloeiende blauwe regen. Statig steken de forsche eucalypten af tegen den donkeren achtergrond van cypressen. ☼ Op blz. 404 één van deze drie eucalypten met dood gevroren kroon en met nieuwe loten, die, dicht opeen, rondom den stam zijn uitgebrot. (zomer 1928). ☼ Die zomer was buitengewoon droog. Een half jaar lang regende het zoowat in 't geheel niet. De tuin had er geducht van te lijden. ☼ En die ongunstige zomer werd gevolgd door den fatalen winter van 1928—'29. ☼ De eerste dagen van Januari was het nog prachtig weer, hoewel het langzamerhand kouder begon te worden. Den 11den begon het te vriezen; spoedig was al het water in den tuin met ijs overdekt. Op den morgen van den 16den lag er een dikke laag sneeuw, 20 c.m. dik. Op 19 Januari vroom het 6° Celsius. Den 25sten viel er weer sneeuw. Daarna begon het weer te vriezen, dan weer wat harder, dan weer wat minder hard. 12 Februari sneeuwde het den geheelen dag aan één stuk en woei het hard, ook 13 Februari. Bovendien vroom het 10°. ☼ Op de hellingen in den tuin hebben mijn jongste dochter en ik ons geoeft in ski-loopen en op het miniatuur ijsbaantje achter het atelier hebben we schaatsen gereden. Het ijs was 10 centimeter dik. De sneeuw bleef eenige weken liggen. ☼ De teekening op blz. 405 geeft een gedeelte van het bassin achter het atelier te zien op 14 Februari onder de hoog opgewaaide sneeuw van de twee vorige dagen. Pas op 24 Febr. trad de dooi voorgoed in. Tot half April lag er nog sneeuw op de heuvelen rondom Florence. ☼ Die vorstperiode heeft onzen tuin nog weers opnieuw heerlijk gehavend. Niet alleen dat alle nieuwe loten aan de stammen der eucalyptus-boomen zijn bevroren, maar de boomen zelf, waarbij er bij zijn van twintig meter hoogte, zijn nu dood, en er blijft niet anders over dan ze om te hakken. Wat mij heel erg spijt. ☼ In Rome, waar ik in het geheel geen tuin had, en waar in den omtrek veel eucalyptus groeit, was één van mijn wenschen nog eens een tuin te hebben met een paar eucalypten er in. En ik had er nu zooveel! Ik was er heel trotsch op. Maar nu zijn al die prachtige boomen nog alleen maar een hoop brandhout! Een schrale troost is dat in heel den verren omtrek van Florence geen enkele levende eucalyptus meer te vinden is. Ook alle mimosa's zijn nu morsdood, bijna alle palmen, agaven (Augustus 1927 prijkte één van de agaven met een acht meter hoogen bloemtros) cactussen, wilde bananen, etc., etc. ☼ De hooge, gesnoeide cypres-heggen hebben zwaar geleden, evenals de laurier-heggen; ook de olijven en nog vele andere gewassen. Alleen de steeneiken schijnen van den vorst geen hinder te hebben gehad. Het is te hopen, dat we vooreerst van zulke droge zomers en strenge winters verschoond blijven, want anders blijft er, vrees ik, van mijn aardse paradijsje niet veel over, en zou het spoedig een „paradise lost" zijn geworden.



Foto Chr. Leden

CHR. LEDEN IN ESKIMOSCHE ZOMERKLEEREN

W. O. J. NIEUWENKAMP

ESKIMO-HONDEN

DE Eskimohonden zijn zeer wild en lijken zeer veel op hun neven, de poolwolven, wat betreft hun lichaamsbouw, pels en manier van doen. Ze blaffen niet zooals andere honden, maar zooals de wolven huilen ze. Kruisingen tusschen eskimohonden en poolwolven

komen herhaaldelijk voor. Mannelijke honden vallen nooit wolfvinnen aan, en een wolvenreu valt ook geen teef aan. De pool honden wenschen geen plantenkost, maar willen zooals de wolven rauw vleesch, vet en visch eten. Ze zijn goede jagers en hun jachtmethodes zijn blijkbaar dezelfde als die van de poolwolven. De leider van den troep omtrekt gewoonlijk de rendierkudde en verbergt zich achter een grooten steen of een heuveltje. De overige honden of wolven sluipen van den tegenovergestelden kant op de rendieren af, of sluiten de kudde in. Is de kudde dicht genoeg bij den leider gekomen, dan bespringt hij het eerste het beste dier, gooit het op den grond, en bijt het den hals door. Daar de rendieren niet over een gevallen dier wegspringen, maken ze rechtsomkeert en loopen den anderen kant uit. Hier worden ze door het grootste deel van de wolven opgevangen, de troep springt op, en alle wolven storten zich op de rendieren. De rest van den troep, die aan beide kanten van de rendierkudde in een hinderlaag ligt, gaat nu eveneens tot den aanval over, of wacht tot de kudde van zelf op haar toeloopt. ☼ De verschrikte dieren loopen in hun angst dikwijls tusschen den leider en de rest van den troep heen en weer, voor ze naar alle kanten wegspringen en elk apart de vlucht nemen. Telkens als de kudde heen en weer rent, slaat elke wolf een dier neer. Maar hij grijpt het niet bij zijn keel vast, zooals de beroemde jachtschilders het gaarne weergeven en zooals men het ook wel in schoolboeken afgebeeld ziet. Veeleer springt hij op den nek van het rendier en slaat er zijn krachtige tanden in, zoodat het wild onmiddellijk dood ter aarde stort. ☼ De eskimohonden doen het net zoo. Als eenmaal een dier in de ingewanden getroffen is, zoodat het de kudde niet meer volgen kan, dan rennen zij, de leider vooraan, erop los en sleuren de zwaarbeladen slede achter zich aan, alsof zij geen gewicht heeft. Bliksemsnel grijpt de leider het rendier in den hals. Binnen een seconde ligt het morsdood op den grond, met een gebroken nek door de vreeselijke tanden van den hond. Het volgende oogenblik trekt de reu aan de tong, die het gevallen dier uit den bek hangt. Zij is de lekkernij, waarop ook de wolf het voor alles voorzien heeft, en waarmee hij zijn maaltijd begint. ☼ Wanneer de eskimohonden uitgehongerd zijn, kunnen ze ook voor menschen gevaarlijk worden. Ja, ik heb van inlanders zelfs van een geval gehoord, waar de honden op een moeilijke sledereis, waarop ze weinig of niets te eten hadden gehad, hun eigen

baas verscheurden en opaten. In den zomer, als de honden dikwijls maar één maaltijd per dag krijgen, kan een ontmoeting met vreemde honden zeer onaangenaam worden. Wanneer men naareen vreemd kamp gaat, doet men goed een zweep of een flinken stok mee te nemen, anders vallen de honden den vreemdeling aan. Voor den zweep hebben deze halfwilde dieren toch respect, maar een hond die onrechtvaardig behandeld wordt, komt ook wel eens in verzet. Hoe wild de eskimohonden ook gewoonlijk zijn, ze kunnen toch, als ze van jongs af aan goed behandeld worden, buitengewoon vriendelijk en aanhankelijk worden. ☼ Ik herinner me heel goed drie jonge honden, die ik gedurende mijn tweede reis door Groenland ontmoette. Aanvankelijk waren ze valsch en schuw. Ze slopen in mijn tent om het één of ander te stelen. Ik verstopte al het eetbare. Maar eens had ik een paar Europeesche vetleeren laarzen voor mijn tent op een grooten steen gezet om ze te laten drogen. Toen ik van een kleinen tocht in mijn tent terugkwam, waren de laarzen verdwenen. Dat eskimohonden als tijdverdrijf ook wel laarzen van zehondenvul kunnen eten, wist ik al uit vroeger ervaringen, dat ze echter ook gelooïd rundleer aten, was me nog onbekend. Vlak bij mijn tent was een hooge vrij steile, ontoegankelijke berg, waar de drie honden dikwijls bovenop lagen, schijnbaar om mij en mijn tent ongestoord te kunnen gadeslaan. Daarheen werden gewoonlijk ook de gestolen waren



Foto Chr. Leden

MET DE HONDENSLEDE

gedragen en verteerd. Toen ik naar den berg opkeek, zag ik „Tidli”, een der drie dieven daar liggen. Hij was juist bezig met een van mijn laarzen. Met zijn kop op zij, kauwde hij op het taaie rundleer, alsof hij er wat mee verdienen moest. ☼ Daar het mij nutteloos toescheen, mijn drie hondenburen door de zweep betere manieren bij te brengen, begon ik hen met uitgelezen vriendelijkheid te behandelen. Ze werden weldra mak en aanhankelijk, en stalen mijn Europeesche leerwaren niet meer. Speciaal met „Tidli” werd ik goede vrienden. Hij liep me den heelen dag achterna en sliep 's nachts voor mijn tent. ☼ Toen het schip, waarmee ik naar Europa zou gaan, binnenliep en ik mijn uitrusting begon in te pakken, begon Tidli vreeselijk te huilen. Terwijl ik de tent naar beneden haalde en mijn bagage naar het strand sleepte, kwamen ook de andere honden me achterna loopen, en volgden me huilend naar het strand. Toen ik in de boot ging zitten, om mijn bagage naar het schip te roeien, waadde Tidli achter me aan en wilde me zwemmende volgen. Ik moest een der inlanders roepen om het dier vast te binden tot ik weg was. ☼ Ook een jonge Canadeesche eskimohond, „Nanuk” (beer) geheten, die mij langen tijd gezelschap hield op een eenzaam eiland, werd buitengewoon aanhankelijk. Toen ik met hondensleden een ver verwijderden stam ging opzoeken, liet ik Nanuk, die nog te jong was om bij het sledetrekken te helpen, onder de hoede van een bevrienden Eskimo achter. Hij beloofde me het dier goed te zullen behandelen. De arme hond gedroeg zich als een waanzinnige bij mijn vertrek en moest vastgebonden worden, opdat hij mij niet naliep. ☼ Ongeveer vijf maanden later word ik 's morgens in mijn sneeuwhuis gewekt door het huilen en janken van een hond. De klagende hondenstem kwam me bekend voor, maar waar en wanneer ik haar al gehoord had, kon ik me niet herinneren. Daar de hond alle pogingen ten spijt niet bedaarde, stond ik op om te kijken wat hem scheelde. Op hetzelfde oogenblik renden eenige Eskimo's op mijn tent toe en riepen me toe om op te passen voor den hond, want hij was dol; onmiddellijk daarna hoorde ik een buksschot en verstomde de hond. ☼ Toen ik buiten kwam, zag ik een mooien, jongen hond dood in een plas bloed liggen. Het was Nanuk, mijn trouwe vriend en metgezel, dezelfde, dien ik onder de hoede van een bevrienden Eskimo had achtergelaten. Twee Eskimo's van het eenzaame eiland waren 's morgens vroeg in mijn kamp aangekomen — in het voorjaar reist men liefst 's nachts. Ze vertelden, dat Nanuk na mijn vertrek zoo gek gedaan had, dat ze hem aldoor aan den ketting hadden moeten houden. Toen ze eenige dagen

geleden naar het Zuiden gingen, was Nanuk hen achterna-gelooopen. Hoewel ze hem herhaaldelijk weggejaagd hadden, konden ze hem niet kwijt raken. Eindelijk hadden ze hem in het tuig gespannen en voor de slede laten loopen. Hij liep heel gewillig, tot ze buiten het kamp kwamen; toen gedroeg hij zich weer als een gek. Hij schreeuwde en jankte, beet en trok aan de riemen, tot hij vrij was. In de sneeuw nam hij een spoor van mij op en volgde het tot aan den ingang van mijn tent. ☼ Arme hond! Zijn dolheid bestond slechts daar in, dat hij zijn baas zocht. Hij vond hem, maar moest zijn trouw met het leven inboeten.

CHRISTIAN LEDEN

Zuid-Afrikaansche kaffertypen

DE KAFFERSTRUIS VAN OOM DAAN. (Slot)

ZE was altijd op voet van oorlog met haar kinderen, waarvan er behalve Leya, nog twee dochters en een zoon in de hut woonden, of met de andere struisbewoners en deze oorlog zuchtige stemming was hoofdzakelijk te wijten aan een overmatig gebruik van Kafferbier. Salina zwierf over 't veld, ontdekte met haar speurdersoogen gestorven vee, wat gewoonlijk aan de Kaffers werd gegeven, slachtte dit eigenhandig af, verzamelde mest op het land om als brandstof te gebruiken, kortom, verrichtte allerlei minder appetijtelijke werkjes, waarvoor ze een bijzonderen aanleg scheen te hebben, pruimde onderwijl en had, zooals boven gezegd, een zwak voor Kafferbier. ☼ Het eenige volwassen, mannelijk lid van de familie, die eigenlijk de eigenaar was van de hut met toebehooren was Paul, de oudste zoon van Salina en de voornaamste knecht in 't bedrijf van Oom Daan. Hij was een groote, sterke jonge man met een bijzonder lichte huidskleur voor een Basuto en had een tamelijk goed verstand. Paul maakte het muziekgenie van de struis uit, leerde het gansche personeel drie- en vierstemmige liederen zingen uit een morsig notenboekje en dirigeerde persoonlijk het aldus gevormde gemengde koor, terwijl hij zelf het hardst van allen meezong. Verder

verheugde hij zich in 't bezit van twee vrouwen, Anna en Nelly, die beiden dienstboden waren op de farm. 't Gebeurt maar zelden, dat een Kaffer voor de overheid in 't huwelijk treedt, tenminste op het platteland. Hij houdt zich liever aan de wetten en tradities van zijn eigen volk, welke het bezit van een onbepaald aantal vrouwen veroorloven n.l. zooveel als de man bij machte is van de respectievelijke ouders te koopen, waarbij het betaalmiddel in den regel uit vee bestaat. Paul nu had een zeer gevoelig hart voor de schoone sexe en was derhalve een verwoed tegenstander van de monogamie. Het lot was hem in zooverre gunstig, dat zijn dubbel stel schoonouders ergens in 't hartje van Basutoland woonden,



Foto Chr. Leden

ESKIMO-KINDEREN, SPELEND MET SLEDEN EN POOLHONDEN



Foto Chr. Leden

ESKIMO-HONDEN

zoodat hij 't tot de onmogelijkheden rekende om het gewone aantal als betaalmiddel daarheen te voeren, aangezien zijn plichten als vader en echtgenoot hem bij de struis hielden en de ossen nu eenmaal geen volleerde wereldreizigers waren om op hun eigen houtje zich bij de twee schoonpapa's te gaan presentereen. Zijn amoureuze neigingen werden hem een keer bijna noodlottig. Op een Zaterdagavond gaf hij zijn vrouwen de opdracht om zijn eenig overhemd flink uit te strijken en zijn schoenen terdege te poetsen. Wanneer bij de Kaffers dergelijke voorbereidselen worden getroffen, dan is er in de meeste gevallen slechts één reden voor te vinden n.l. een kerkgang naar het dorp. Toen Paul dus den anderen morgen vroeg zoo netjes uitgedost, als de struis maar bij machte was te verschaffen, vertrok, was iedere man, vrouw en kind overtuigd, dat Paul in een vrome stemming kerkwaarts toog. 't Is niet zeker, of het door zijn verstrooide, abstracte gedachten kwam, of wel dat de warmte hem parten speelde, maar zooveel staat vast, dat hij halverwege den twee uur gaans langen, pijnrechten weg gekomen, verdwaalde, een zijpad insloeg en na eenige uren, in plaats van bij de kerk, in een andere Kafferstruis belandde. In een dier hutten woonde een bevallige, jonge Tamboeki-vrouw, die hij eenige weken geleden had leeren kennen, bij welke gelegenheid zij hem zoo verleidelijk scheen toegelonen te hebben, dat zijn licht ontvlambaar gemoed direct in lichter laaie had gestaan. Maar ongelukkigerwijs was deze schoone in het bezit van een jaloersch aangelegden echtgenoot. Wat er nu precies in die hut is afgespeeld, zal wel altijd een mysterie blijven, want Zuid-Afrika is nog altijd geen Scotland Yard rijk om dergelijke raadselen op te lossen, maar dienzelfden avond, toen zijn eigen hut al in een gezegend duister was gehuld, strompelde Paul met een bloedneus, een hoofd vol builen en een gescheurd overhemd over den drempel, door medelijdende vrouwen en familieleden ontvangen. Hij wikkelde zich dadelijk in zijn deken en ging op zijn mat liggen slapen, na de schokkende tijding te hebben meegedeeld, dat hij onderweg die nieuwe ziekte, welke de Witmenschen de griep noemen, had gekregen, een ziekte, zoo vertelde hij, die vaak bloedneuzen en opgezwollen hoofden met zich meebracht. Drie dagen bleef hij in zijn hut liggen, trouw verpleegd door zijn twee vrouwen. Al de bewoners waren het er over eens, dat die griep een bijzonder gevaarlijke ziekte moest wezen, als een zóó sterke en gezonde man er dermate kon door aangetast worden en uit angst voor besmetting bleven ze op een eerbiedigen afstand van het vermeende slachtoffer. Maar de oude Sabina schudde bedenkelijk haar hoofd, want haar veeljarige ondervinding zei haar, dat die builen op den kroeskop van haar kleinzoon verdacht veel leken op ongewenschte liefkoozingen van een kerie en een ziekte, die gepaard ging met gescheurde overhemden, neen, dat was voor haar begrip al te wonderlijk.

Struis is afkomstig van „stroohuis”. — kopje = heuvel. — snaaks kon gesels = wonderlijk sprak — die mella = goedendag. — Sapila = Hoe gaat het? — Nonna = Dame. — bobbejanen = bavianen. — Kierie = knoestige stok, 't voornaamste wapen der Kaffers. — twak = tabak. — Assagaai = speer.

PHITA KAMPFRAATH MALIEPAARD

Het hoofd van zijn voorvader

I) DOOR PERLEY POORE SECHAN

DE nieuwe collectie hoofden van Matuku”, zei de museum-direkteur, „is de mooiste die Helder tot nu toe gestuurd heeft. Bij de volgende bestuursvergadering zal ik er de aandacht op vestigen. Wellicht stellen ze hem dan het bedrag ter beschikking dat hij verlangt”. ☞ Toen de direkteur dit zei, was hij bezig met een corps assistenten. In de werkkamer van het groote museum heerschte een prettige, opgewekte stemming. En dat viel te meer op door den aard der werkzaamheden, die er

werden verricht. Dien morgen waren twintig groote kratten aangekomen, vastgebonden met vreemdsoortige touwen van bruine plantenvezels, en die den geur van verre eilanden meevoerden, en nu werden ze uitgepakt — een lading menschenhoofden. ☞ Laten wij er dadelijk bijvoegen, dat het geen nieuwe hoofden waren; maar toch hadden ze iets levends. De ijverige Helder had ze gekocht van het opperhoofd van een der eilanden. De prijs dien hij er voor betaald had, was gering; maar hij wist en de direkteur wist, dat hun wetenschappelijke waarde onschatbaar was. Er had een revolutie plaats gehad op Matuku. De vooruitstrevenden hadden gewonnen — de Zendelingen-partij noemden de Conservatieven ze minachtend — en het heilige gebruik van het hoofdenbalsemen was afgeschaft. En dat niet alleen; maar de heele collectie hoofden — van opperhoofden en vooraanstaande personen geslachten lang bewaard — werd van de hand gedaan. Van nu af zou het stoffelijk overschot der rijken en machtigen in z'n geheel begraven worden, evenals dat van een arm man, die zijn einde verhaast had door een overmatig gebruik van Kava ¹⁾. ☞ Helder had de beweging zien aankomen en had ze verhaast. Maar hij was een man des vredes, een bekwaam diplomaat en hij was dus diplomatiek te werk gegaan. De Matukuaansche reaktionairen hadden hun hoop gevestigd op Ratu Christophor, lijnrechte afstammeling van al de Mauku Koningen; en de verzamelaar had voor Ratu Christophor schitterende tooneelen opgehangen van New York en van al wat een jong opperhoofd daar zou kunnen



Foto P. J. v. d. Laarse

LANDSCHAP BIJ „DE LIEDE”

en zoo voort tot Ratu Christophor besloot het te probeeren. Hij nam de uitnoodiging aan om student te worden en zeilde weg. De revolutie brak uit toen de rook van de stoomboot nog zichtbaar was; en Helder kreeg zijn collectie hoofden. ☞ Het was een grimmig troepje. Het eene na het andere kwam uit de kratten, alle met een uitdrukking van trotsche ontevredenheid. Zij waren prachtig getatoueed, elk met een ander patroon — een detail dat het enthousiasme opwekte van den direkteur — maar uit alle figuren spraken dezelfde hoedanigheden: sluwheid, trots en wraakzucht. Het moest den oorspronkelijken eigenaars der hoofden onuitsprekelijke martelingen gekost hebben om zich zoo te versieren; toen hadden zij het verdragen. Soms verdween het heele gezicht onder een netwerk van dunne blauwe lijnen, waarbij groote krullen begonnen op de punt van den neus en vandaar naar links en rechts liepen. ☞ Toen de direkteur bedacht, dat iedere lijn, punt voor punt, geprikt was in het levende, gevoelige gezicht, huiverde hij. ☞ „Geen wonder, dat zij er zoo grimmig uitzien”, peinsde hij met een kort lachje, „geen wonder, dat zij zoo wreed waren voor hun vijanden”.

II

Ratu Christophor was al langer dan een jaar in New York en hij was verdrietig. Hij was begonnen met al de dingen te probeeren, die Helder hem had geraden en had bevonden, dat ze niets waard waren. Hij verbaasde zich hoe Helder ooit den moed had gehad ze aan te bevelen. ☞ Daarna had hij zich trouw aan de studie willen wijden. Maar dat ging ook niet.

¹⁾ bedwelvende drank bereid (gekauwd) uit de wortels van een peperstruik (Polynesië). ²⁾ missionarissen.

(Wordt vervolgd)